
Systemy Robotów Autonomicznych

Wykład nr 5

Sensory, efektory, architektury sprzętowe

dr inż. Andrzej Opaliński

Sensory

Sensor – urządzenie mierzące fizyczną wielkość i konwertujące ją na sygnał, który może być odczytany przez obserwatora lub używające go urządzenia.

Przykłady:

- *termometr rtęciowy* - przetwarza wartość temperatury poprzez zmiany objętości cieczy, które mogą być odczytane na szklanym walcu.
- *próżniomierz termoelektryczny* - zamienia temperaturę na napięcie elektryczne mogące być później odczytywane za pomocą miernika.

Dla uzyskania dokładności wyników, wszystkie urządzenia powinny być kalibrowane według jednego wzorca.

Czułość sensora wskazuje jak bardzo sygnał wyjściowy z sensora zmieni się, jeśli zmieni się mierzona wartość.

Dla przykładu, słupek rtęci w termometrze rozszerza się o 1cm przy wzroście temperatury o 1°. (czułość 1cm/1°)

Postrzeganie robotów

Można wyróżnić dwa typy sensorów

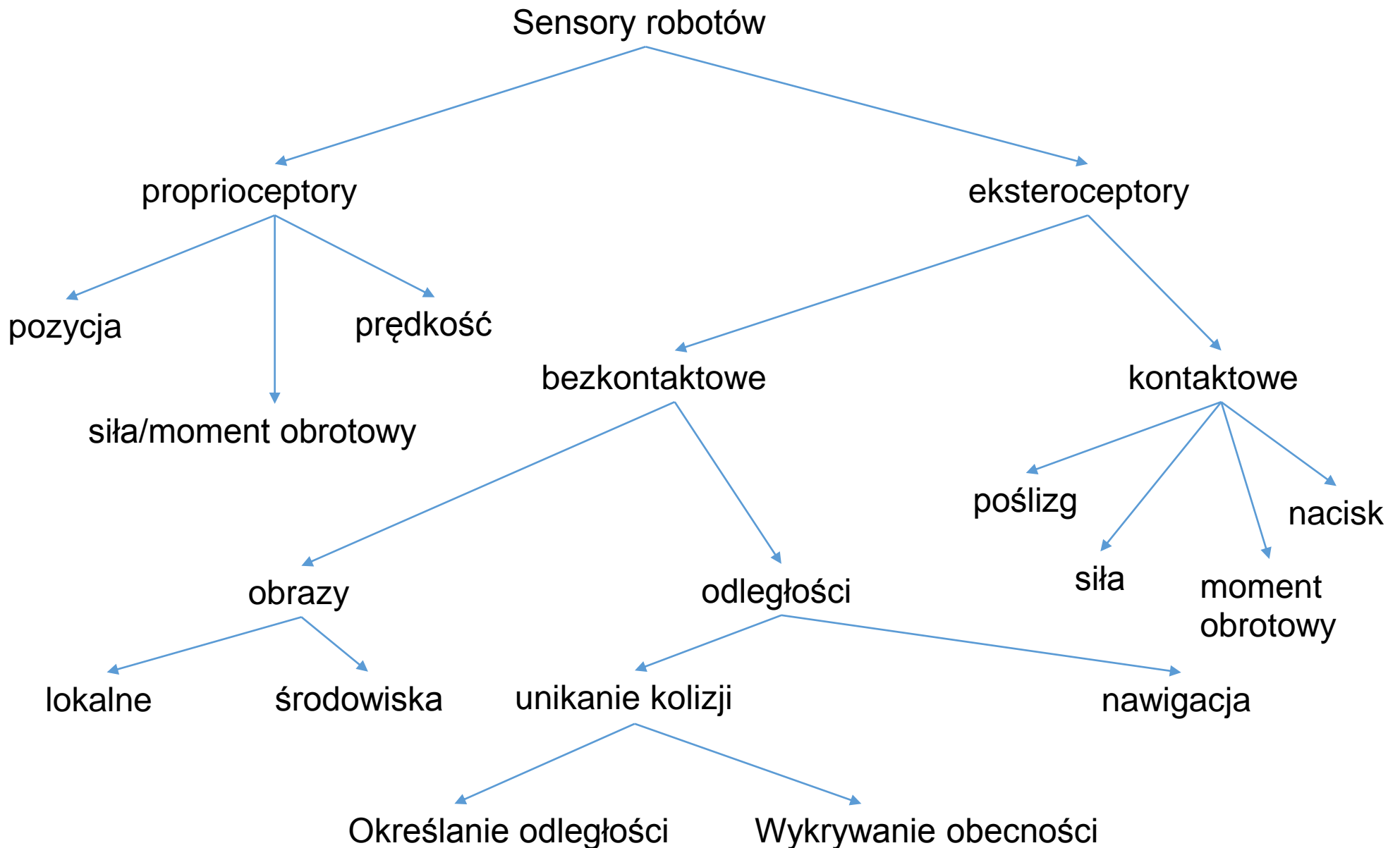
- **Proprioceptory** – służące do mierzenia wewnętrznych parametrów robota
- **Eksteroceptory** – służące do mierzenia parametrów środowiska (zewnątrznych z punktu widzenia robota)

dane z sensorów mogą być później łączone do wspólnego formatu reprezentacji środowiska.

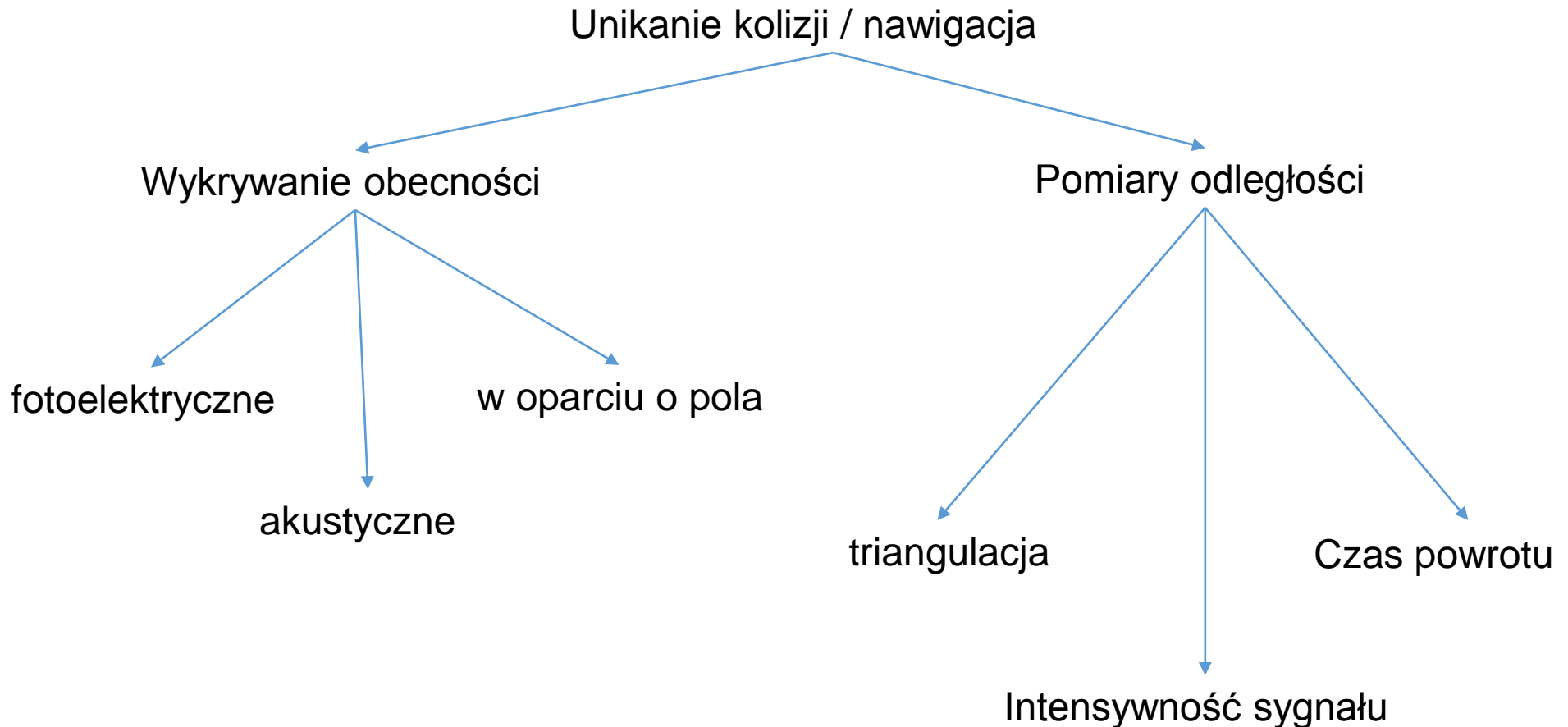
Taki model jest przetwarzany przez moduły wnioskujące, czego konsekwencją są akcje podejmowane przez robota

Klasyfikacja sensorów

Bezkontaktowe pomiary odległości

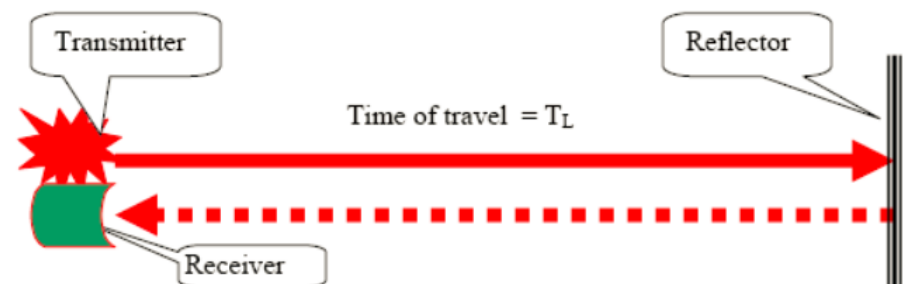

Pomiary odległości – czas powrotu

- Czas przebycia drogi
  - Światło (nanosekundy)
  - Dźwięk (milisekundy)
  - Fale radiowe
  - Ultradźwięki
  - Laser
- Pomiar odległości w oparciu o czas powrotu sygnału i znaną prędkość fali - TOF (Time of Flight), TOT (Time of Travel)

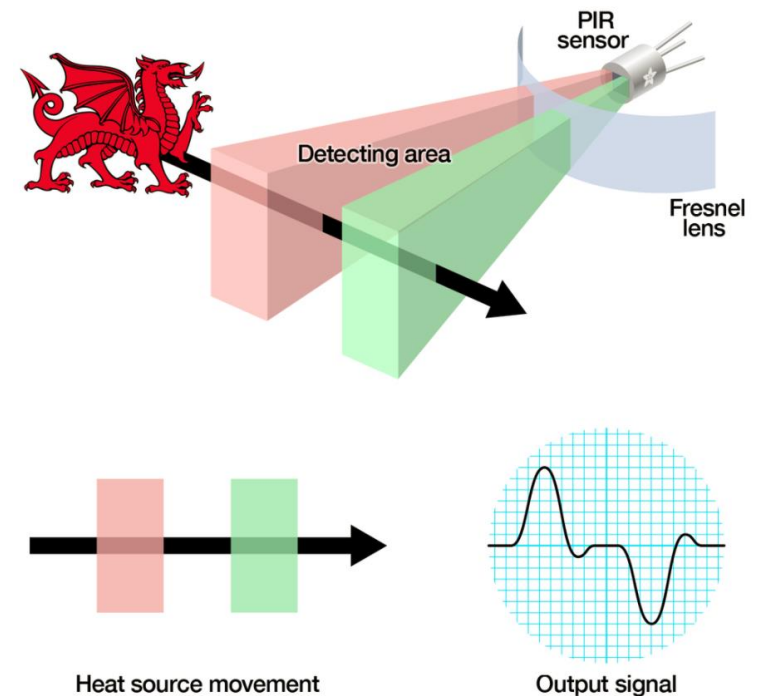
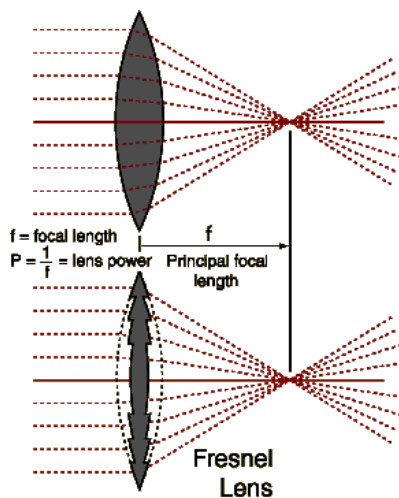
- Problemy
  - absorpcja sygnału przez obiekt,
  - rozproszenie odbitego sygnału,
  - odbicia od innych obiektów (progi szumów)

Wykrywanie obecności

pasywny (PIR) – nie emitujący promieni podczerwonych

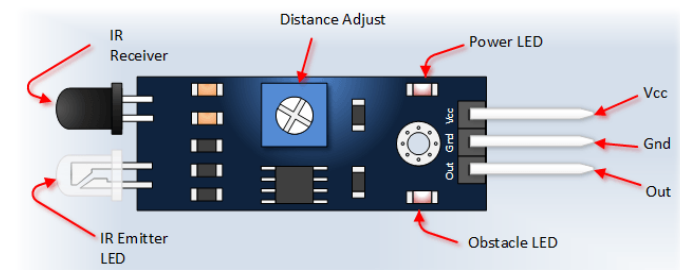
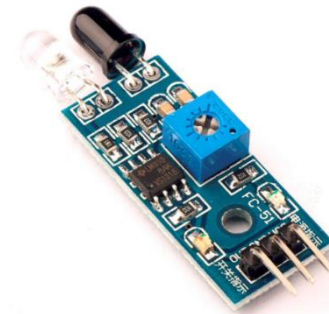
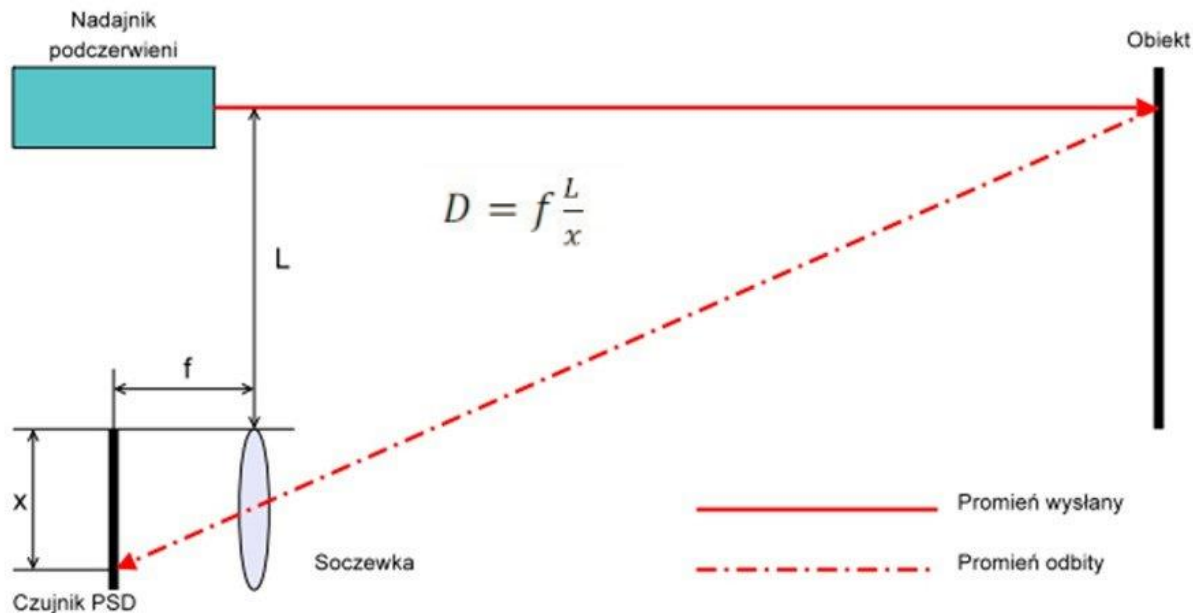
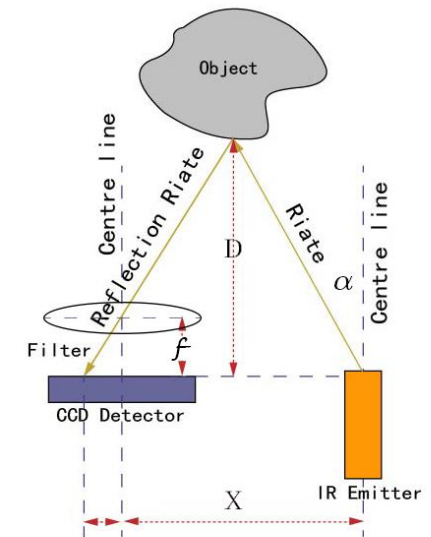
- Dwa główne elementy układu
  - Pyroelement - wykrywanie podczerwieni/zmian temperatury
  - Soczewka Fresnela – skupianie promieni, porównywanie obrazu
- Kryształy LiTaO₃ - związek posiadający piroelektryczne właściwości pozwala wykryć zakres temperatur jakie wytwarza ciało ludzkie.
- Wykrywanie zmian temperatur na zasadzie porównywania serii obrazów skupianych w kryształach przez kilka soczewek Fresnela w momencie gdy osoba przecina śledzoną ścieżkę

Aktywny pomiar odległości - IR

Dioda emitująca wiązkę IR wykrywaną po odbiciu od przeszkody przez tranzystory fotoczule:

- emitery wysyłają promienie pod pewnym kątem,
- detektory IR skierowane na wprost mierzą różnice w kącie zależnym w odległości mierzonego obiektu
- wykorzystywane w laserowych miernikach odległości (zjawisko triangulacji)

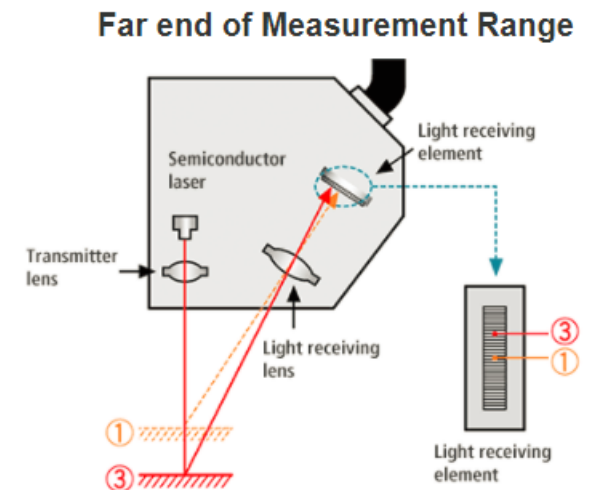
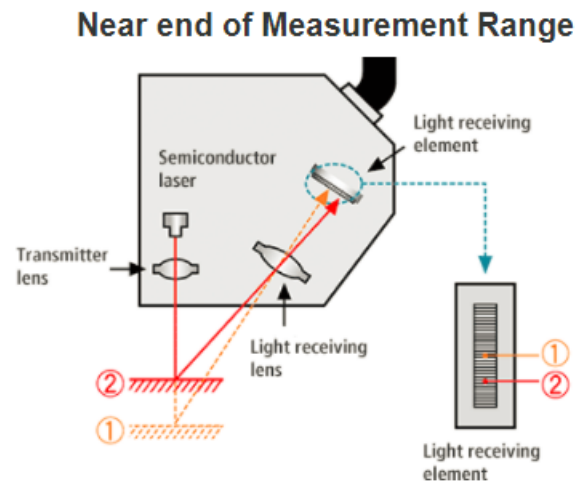
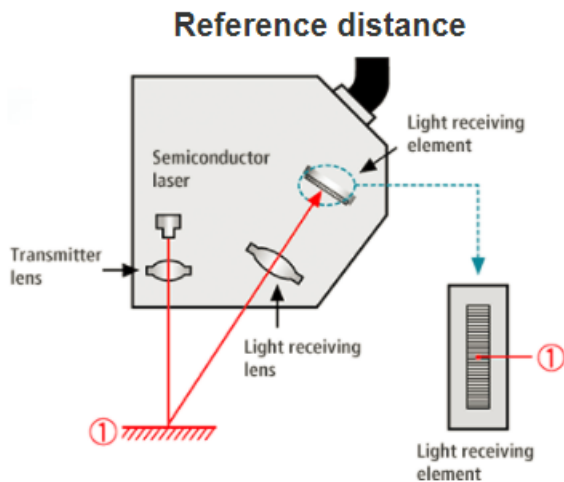
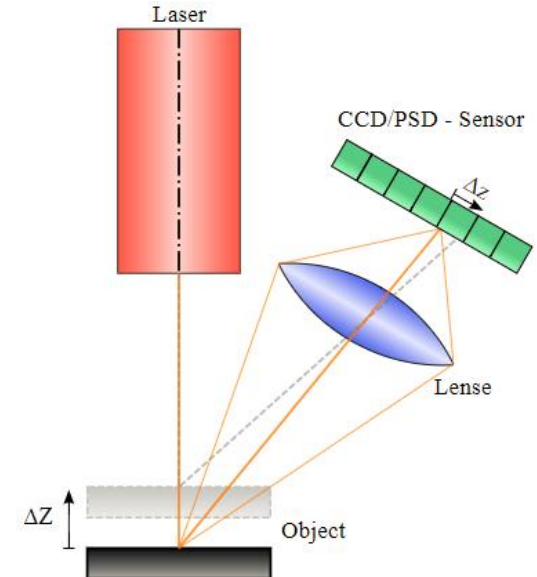

Aktywny pomiar odległości - laser

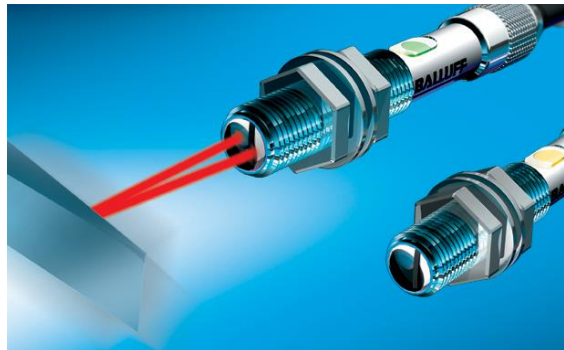
Pomiar w oparciu o diodę laserową i matrycę fotoczułą

- Graniczne kąty detekcji
- Odległość zależna od punktu matrycy, w której odebrano sygnał odbity

Fotoelektryczne sensory zbliżeniowe

- Oparte o wiązkę światła emitowaną na którą „wpływa” napotkany przedmiot
  - Przedmiot może absorbować lub odbijać światło
  - Wiązka odbita od przedmiotu wraca do sensora
  - Zmiany aktywują sensor
- Używa się światła modulowanego (różne długości fali) aby wyeliminować wpływ światła otoczenia
- Różne rodzaje światła mają różne zastosowania:
  - Podczerwień – określanie odległości
  - Czerwone i zielone – wykrywanie kontrastów
- Stosowane zwykle do wykrywania obecności (rzadziej do określania odległości)
- Zasięg : 2,5mm do 150m

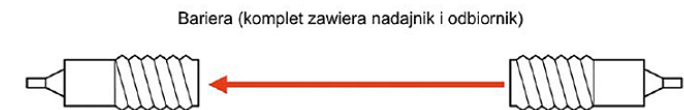
Rysunek 5. Sensor fotoelektryczny wykorzystujący bezpośrednie odbicie od obiektu

Rysunek 6. Sensor fotoelektryczny wykorzystujący bezpośrednie odbicie od zwierciadła na obiekcie

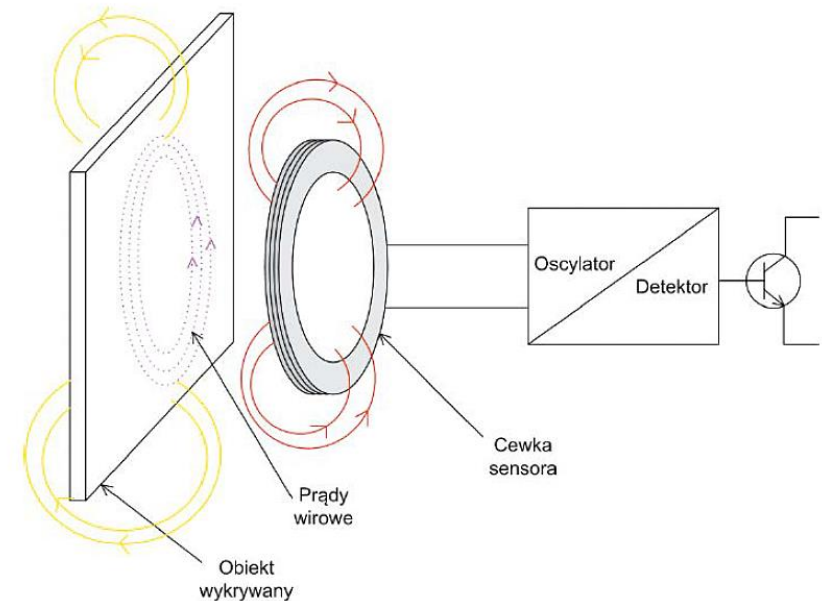
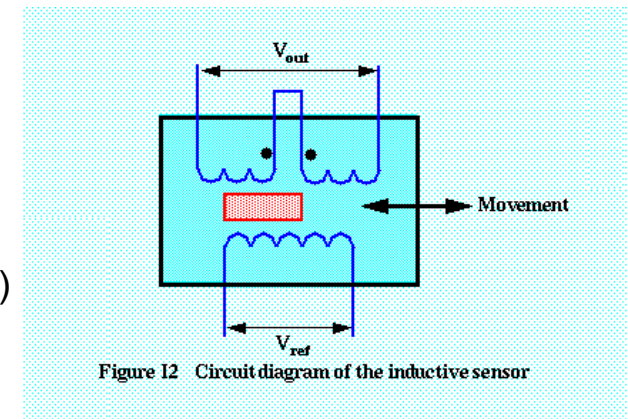
Rysunek 7. Sensor fotoelektryczny wykorzystujący odbicie światła spolaryzowanego od obiektu

Rysunek 8. Bariera optyczna

Sensory indukcyjne

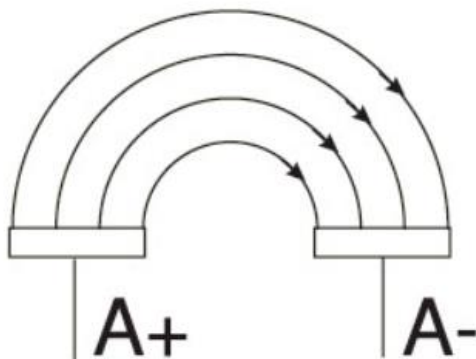
- Wykrywanie w oparciu o pole wyindukowane
- Sensory indukcyjne
  - oparte o oscylatory wysokich częstotliwości
  - zakłócanie z zewnątrz przez metalowe obiekty (wzbudzony prąd)
  - modyfikowana jest amplituda drgań (wykryta przez detektor)
- Cztery główne komponenty
  - Cewka
  - Oscylator
  - Obwód detekcji
  - Obwód wyjściowy
- Zakres reakcji sensora w zależności od materiału i rozmiaru rdzenia to 1- 60 mm
- Wykrywa tylko metale przewodzące prąd

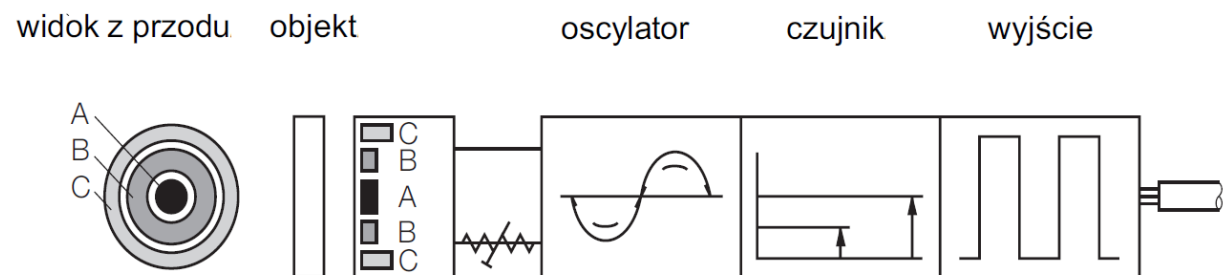
Rysunek 10. Zasada działania indukcyjnego czujnika zbliżeniowego

Sensory pojemnościowe

- **Sensory pojemnościowe** - wykrywanie obecności w oparciu o pojemność kondensatora
- Zasada działania
  - Pojemność kondensatora zależy od materiału przez który przenika pole elektryczne
  - Czujnik wykrywa zbliżenie (zakłócenie) materiału o stałą dielektryczną różną od powietrza
- Wykrywa różne materiały (także ciecze)
- Odporny na warunki atmosferyczne i trudne warunki pracy
- typowy zakres reakcji – 5-20mm

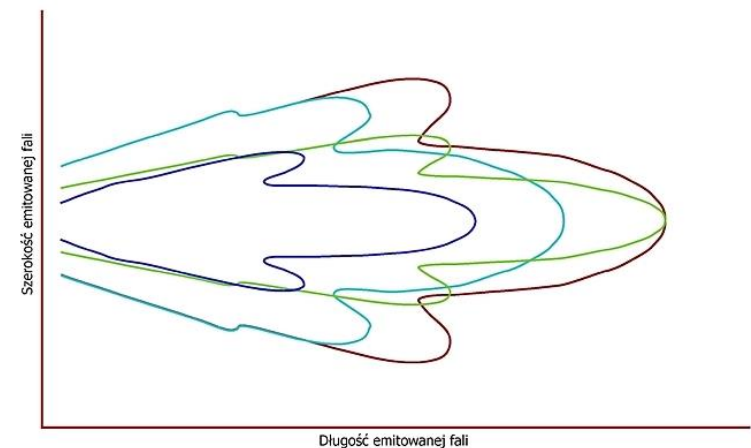
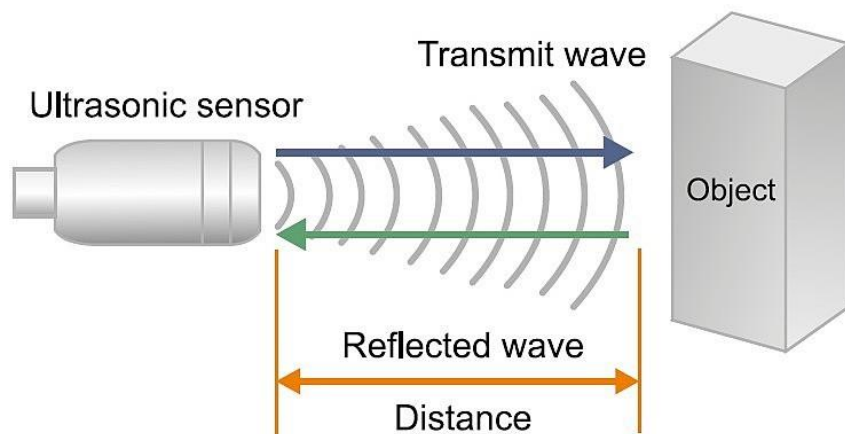
Rys. 2. Strefa czułości (linie pola elektrycznego) przed czołem czujnika pojemnościowego

A, B: elektrody główne czujnika
C: elektroda pomocnicza (kompensacyjna)

Akustyczne sensory zbliżeniowe

- Wykrywanie odległości w oparciu o efekt echa
- Główny moduł - generator ultradźwięków
- Ultradźwięki ($>20\text{kHz}$) – wąska wiązka dźwięku
- Obecność obiektu w oparciu o odbicie sygnału
- Zakres zastosowań: 50mm do 1m
- Zalety
  - Odporne na zabrudzenia
  - Automatyczne samooczyszczanie – emisja wysokich częstotliwości
  - Nie są pochłaniane przez pył w powietrzu

Enkodery pozycyjne

- Służą do określania pozycji części składowych robotów
  - kół
  - silników
- określają ilość obrotów a na tej podstawie dystans pokonany przez koła
- Wykorzystują:
  - styki magnetyczne,
  - magnetyczne detektory efektu Halla
  - optyczne przerywacze, wzbudzone przez obracające się zęby przekładni.
- Dwa rodzaje
  - Enkodery inkrementalne (przetworniki obrotowo-impulsowe)
    - Mierzą względną pozycję kontową (zliczają impulsy na tarczy)
    - Brak możliwości odczytu pozycji absolutnej
  - Enkodery absolutne
    - Skanują pozycję tarczy kodowej w czujniku
    - Każdej pozycji kątowej odpowiada konkretna wartość kodowa
    - Zapamiętują aktualną pozycję także po odłączeniu zasilania

Systemy wizyjne

- Procesy:

- Ekstrakcja,
- Identyfikacja,
- interpretacja informacji.

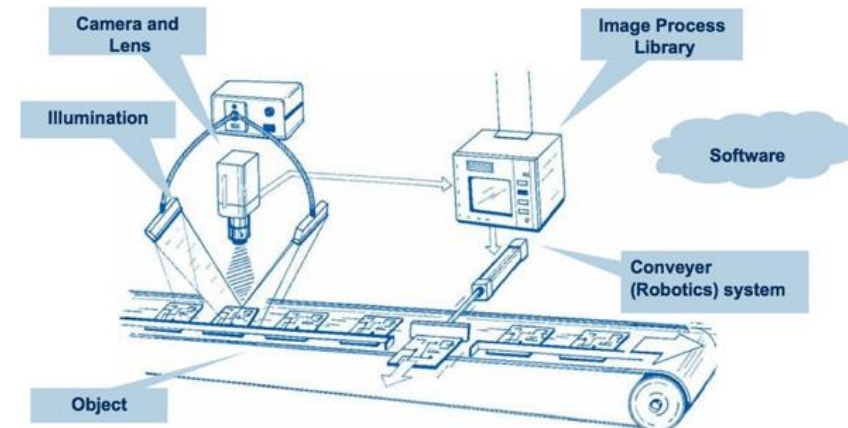
- Sensor wizyjny (kamera) konwertuje sygnał analogowy do cyfrowego

- Umieszczanie kamery (na korpusie lub ramionach)

- Oświetlenie (lepszą jakość, kontrast, siatka)

- Przetwarzanie obrazu (tablicy danych)

- Preprocessing (redukcja szumów i wyostanie detali)
- Segmentacja (wykrywanie krawędzi, regionów)
- Opis (pomiary konkretnych parametrów obiektów)
- Rozpoznanie (klasyfikacja obiektów w przestrzeni cech)
- Interpretacja (identyfikacja obiektów)

Efektory

Efektor – urządzenie sterowane przez robota, które oddziałuje na otaczające środowisko w celu realizacji zaplanowanych zadań.

Efektorami są także **siłowniki**

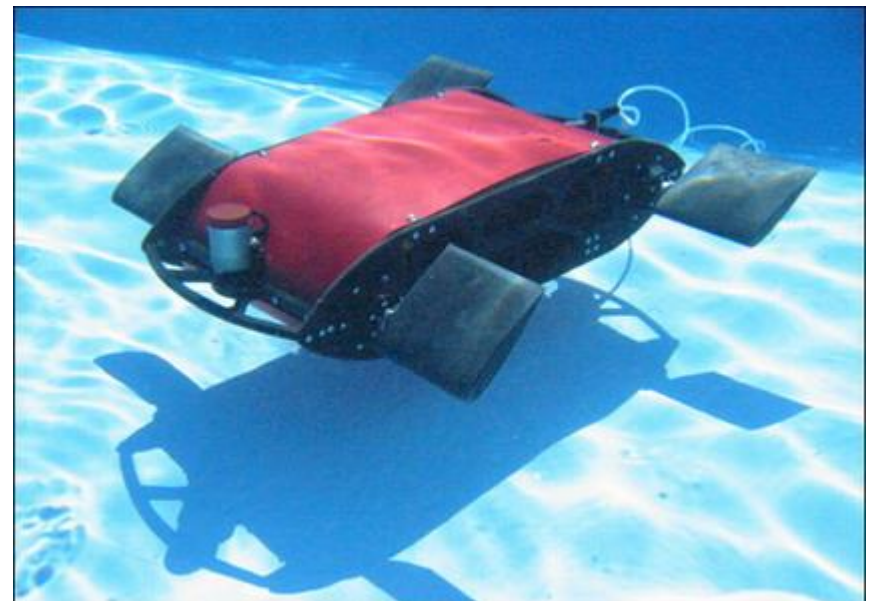
- silniki,
- serwomechanizmy,
- napędy pneumatyczne,
- ramiona,
- chwytaki

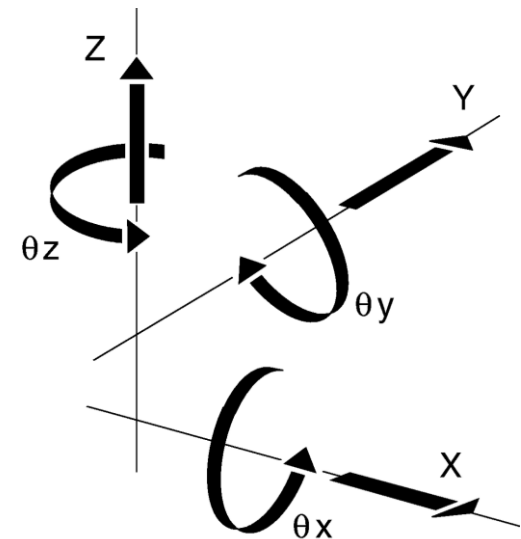
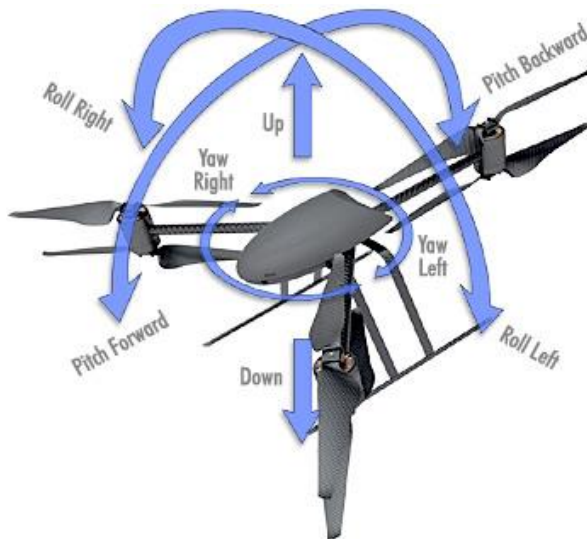
Kategorie

- Przemieszczanie
  - Koła
  - Gąsienice
  - Skrzydła (śmigła)
  - Płetwy
- Chwytki
  - Akcesoria spawalnicze
  - Pistolety lakiernicze
  - Uchwyty
- Głośniki, oświetlenie, lasery

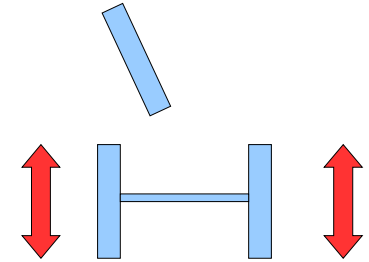
Stopnie swobody

- o Ilość niezbędnych parametrów do opisanie zjawiska
- o W przestrzeni:
  - o Pozycja X,Y,Z
  - o obrótX, obrótY, obrótZ
  - o 6 stopni swobody
- o Ile stopni swobody posiada samochód na płaskiej powierzchni ?

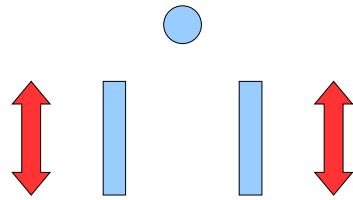

Napędy kołowe

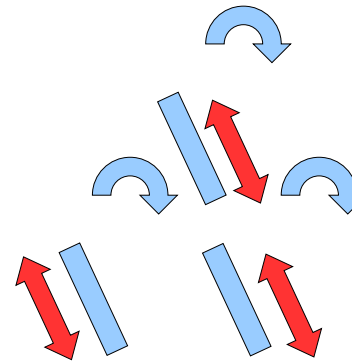
Samochód – koło sterowe i napędowe

Koło kastora

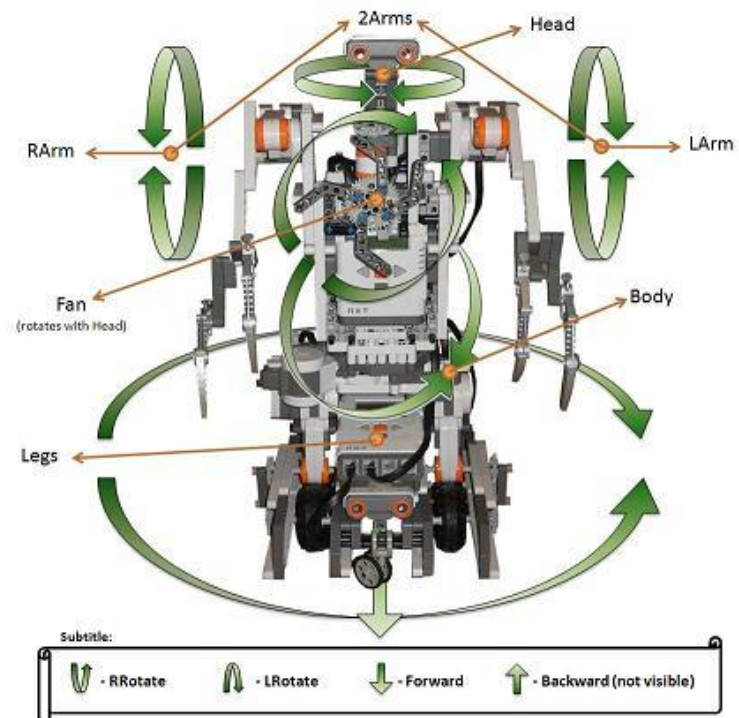
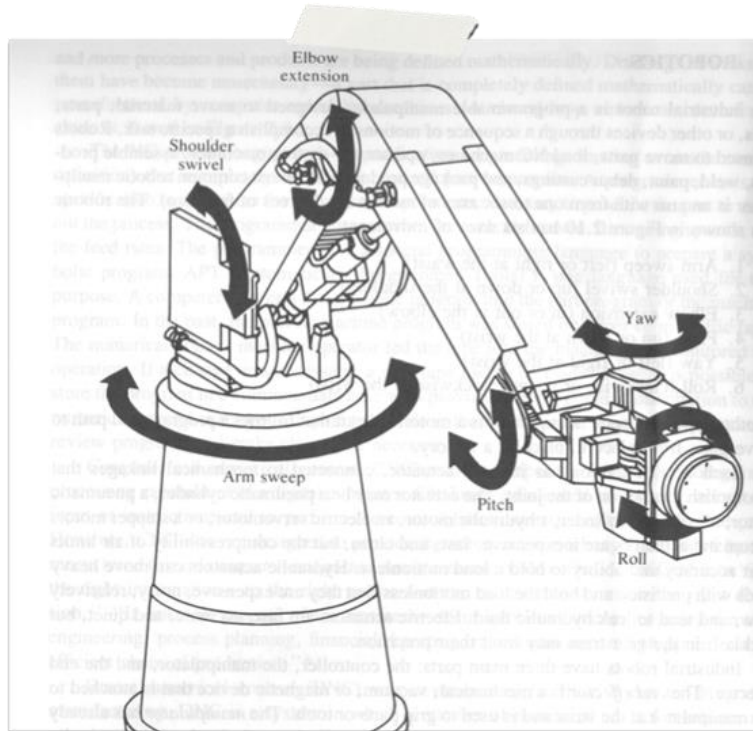

Trzy koła sterowane i napędzane

Stopnie swobody a roboty

- o Ilość części, połączeń, ruchomych elementów
- o Ilość indywidualnie przemieszczanych elementów
- o Ilość niezależnych ruchów uwzględniając punkt odniesienia
- o Ilość niezbędnych parametrów koniecznych do określenia pozycji robota i jego części

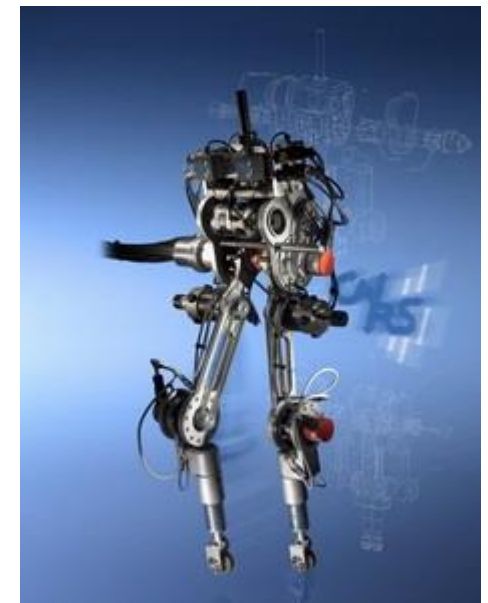
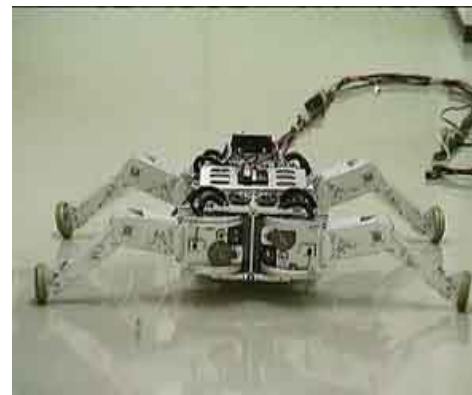
Przemieszczanie w trudnym terenie

- Wykorzystując ukształtowanie terenu (rampy, podjazdy)
- Większe koła
- Duży prześwit, odpowiednie zawieszenie
- Gąsienice

Napędy nożne

- Napędy kołowe są zwykle szybsze, zużywają mniej energii i łatwiejsze w kontroli
- Strategie
  - 3 punkty podparcia
  - Balans dynamiczny
  - Kontrola środka ciężkości (powierzchnia stopy)

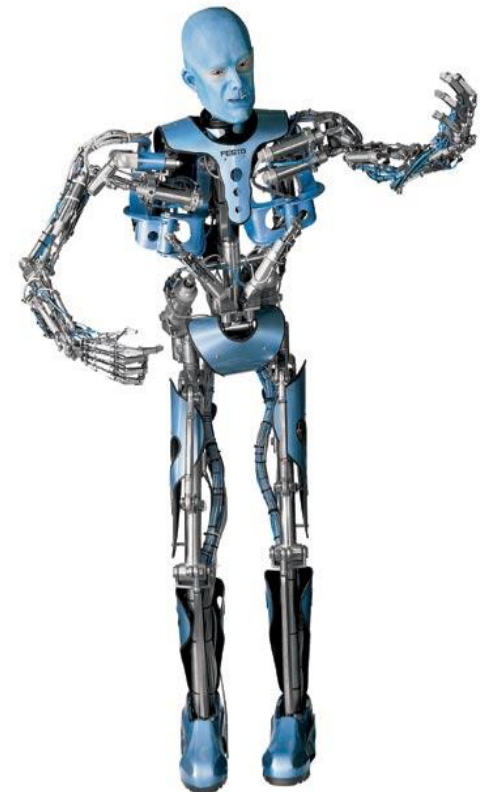
Ramiona

- (1) utworzone z połączeń sztywnych elementów
- (2) za pomocą przegubów
- (3) działających dla określonego stopnia swobody

Zastosowania ramion

- Pchanie, przemieszczanie
- Chwywanie – różne kształty, rozmiary, siły
- Wybieranie(koparka), zasysanie, podnoszenie (haki, magnesy)
- Narzędzia specjalistyczne (wiercenie, spawanie, głowice malujące, tnące)
- Sztuczne dłonie (różne zastosowania)

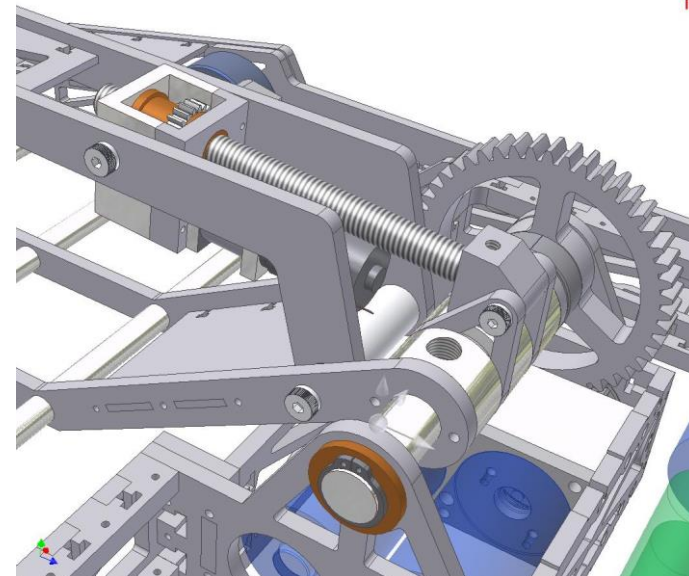
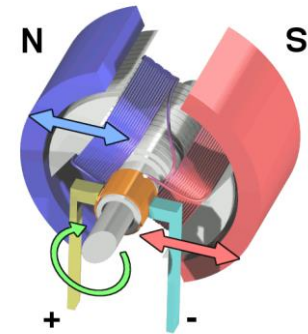
Źródła zasilania

- o Elektryczne

- o Silniki prądu stałego (szybkość zależna od napięcia)
- o Silniki krokowe (stałe przemieszczenie względem impulsów)
- o Naciskowe
- o Ciekłe – hydrauliczne
- o Gazowe – pneumatyczne

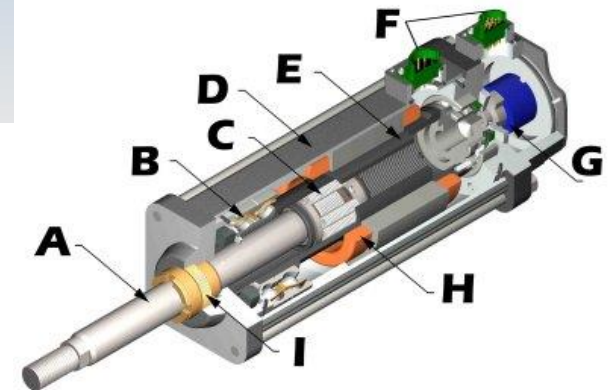
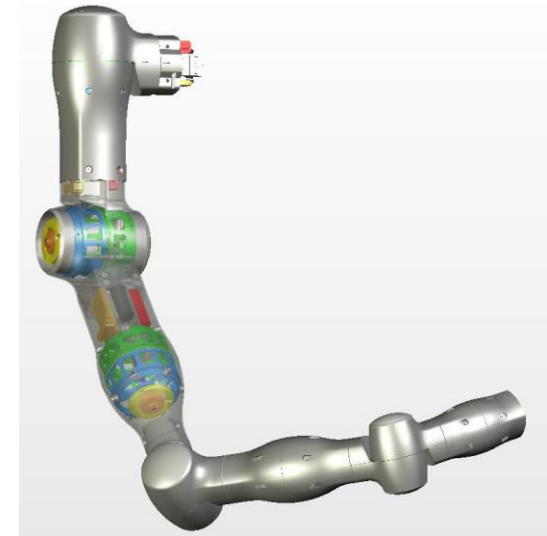
- o Połączone za pomocą

- o przekładni,
- o hamulców,
- o sprzęgieł,
- o zaworów,
- o blokad,
- o sprężyn...

Wybór efektorów

- Obciążenie (tarcie)
- Prędkość
- Skuteczność
- Precyzja
- Powtarzalność
- Niezawodność
- Zapotrzebowanie na energię
- Sposób kontroli

Roboty mobilne

Parametry:

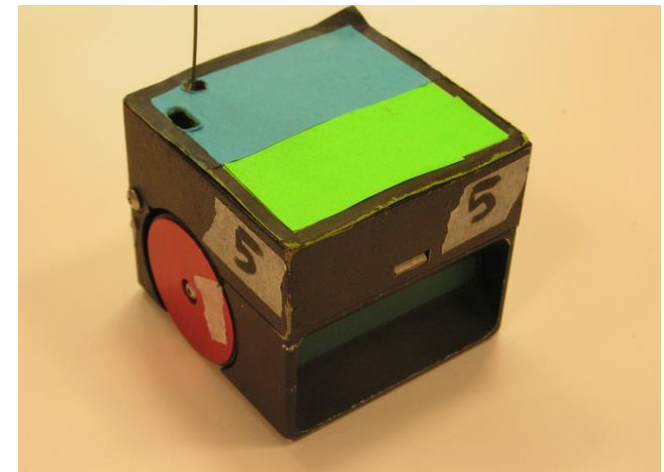
Mirosot Robot

- Rozmiar: 7,5x7.5x7.5 (cm)
- Waga: 600g
- Komunikacja: Radio (SRF 418MHz & 433MHz)
- Maks. v: 2,4 m/s
- Maks a 5m/s²

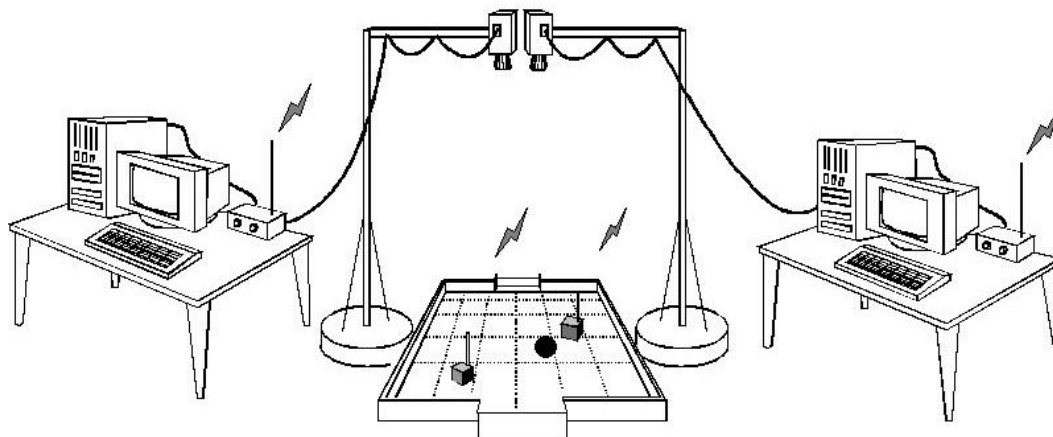
MiabotPro Robot

- Maks v = 3.5 m/s
- rozmiar 7.5cm x 7.5cm x 7.5cm
- Komunikacja: High Speed Bluetooth
- MOSFET motor drivers, czas pracy baterii – do 5h
- rozszerzenia 8 IO or 8 x 10 bit A/D, I2C, SPI, 4 x PWM

Platforma robotów mobilnych

- System wizyjny
- System komunikacji
- Roboty
- Systemy kontroli

Bibliografia

- E.Petriu, „Sensor-based robot control”, Computer Systems Design Project
- T.Carroll, „Robot Sensors - Then and Now”
- B.Bury, „Proximity of robots”, University of Salford
- H.R.Everett, „Sensors for Mobile Robots: Theory and Application”
- School of Informatics, „Introduction to Vision and Robotics”, University of Edynburg
- S. Bertuletti, et at. „Static and Dynamic Accuracy of an Innovative Miniaturized Wearable Platform for Short Range Distance Measurements for Human Movement Applications”
- Elektronika Praktyczna, „Czujniki zbliżeniowe”, czerwiec 2017
- PG Systems, „Czujniki procesowe i pojemnościowe”
- Elektrosystemy – „Czujniki pojemnościowe, indukcyjne, fotoleketryczne”

Pytania ?